

Bewegen regelen in de kerndoelen

Als het aan het ontwikkelteam Bewegen & Sport van Curriculum.nu ligt, krijgt bewegen regelen in de nieuwe kerndoelen een prominente plaats. In het voorstel dat is gestuurd naar de Tweede Kamer is een bouwsteen *Bewegen regelen* opgenomen en uitgewerkt naar kennis en vaardigheden voor het primair onderwijs en de onderbouw van het voortgezet onderwijs. Is dit allemaal nieuw? Op welke manier is dit beschreven in de huidige kerndoelen en welke uitwerking is er van gemaakt in de basisdocumenten bewegingsonderwijs?

TEKST MARCO VAN BERKEL EN BEREND BROUWER

Kerndoelen basisonderwijs en onderbouw voortgezet onderwijs

In de kerndoelen voor het basisonderwijs (PO) staat een kerndoel dat gaat over bewegen regelen in het bewegingsonderwijs. Kerndoel 58 is: De leerlingen leren samen met anderen op een respectvolle manier aan bewegingsactiviteiten deelnemen, afspraken maken over het reguleren daarvan, de eigen bewegingsmogelijkheden inschatten en daarmee bij activiteiten rekening houden. In de kerndoelen voor de onderbouw van het voortgezet onderwijs (obvo) zijn twee kerndoelen die in het verlengde van kerndoel

58 voor het basisonderwijs liggen. Kerndoelen voor obvo zijn:

- 56. De leerling leert tijdens bewegingsactiviteiten sportief te zijn, rekening te houden met de mogelijkheden en voorkeuren van anderen, en respect en zorg te hebben voor elkaar.
- 57. De leerling leert eenvoudige regelende taken te vervullen die het mogelijk maken, zelfstandig en samen met andere leerlingen bewegingsactiviteiten te beoefenen.

In het voorstel dat is gestuurd naar de Tweede Kamer is een bouwsteen Bewegen regelen opgenomen en uitgewerkt naar kennis en vaardigheden voor het primair onderwijs en de onderbouw van het voortgezet onderwijs

Bewegen regelen gaat over het reguleren van bewegingsactiviteiten (PO 58), en regelende taken en zelfstandig en samen activiteiten oefenen (obvo 57). Respectvol deelnemen, sportief zijn en rekening houden met elkaar valt in de ordening van Curriculum.nu onder *Samen bewegen*.

Basisdocumenten bewegingsonderwijs

De basisdocumenten bewegingsonderwijs (voor het basisonderwijs en voor de onderbouw van

Rekening met elkaar houden

het VO) zijn concretisering van de kern-doelen. Ze zijn gemaakt door SLO, KVLO en vertegenwoordigers van verschillende ALO's en pabo's en geven zicht op doorlopende leerlijnen, helpen bij de keuze van passende activiteiten en leerhulp. In de basisdocumenten worden ook de reguleringsdoelen (basisonderwijs) en bewegen regelen (obvo) verder geordend. In het basisdocument voor het basisonderwijs worden negen reguleringsdoelen genoemd, namelijk:

- 1 (onder leiding) Een veilig bewegingsarrangement helpen inrichten
- 2 Herstellen en aanpassen van het arrangement
- 3 Handelen volgens afgesproken regels
- 4 Afspraken maken over team- en groepsindeling
- 5 Verdelen en wisselen van taken en functies
- 6 Hulpverlening bij een activiteit
- 7 Reflecteren over het eigen (bewegings)handelen en reflecteren over de activiteit
- 8 Een inschatting maken van eigen bewegingsmogelijkheden
- 9 Stimuleren en coachen van anderen (op basis van eenvoudige beoordelingsprincipes).

In het basisdocument obvo worden de volgende zes varianten van bewegen regelen genoemd:

- 1 Arrangementen inrichten
- 2 Onder leiding hulpverlening
- 3 Coachen/begeleiden
- 4 Scheidsrechteren/jurieren
- 5 Organiseren
- 6 Ontwerpen.

Onder de noemer *bewegen beleven – gerichtheid op het bewegen* vinden we:

- 7 Gerichtheid op leren.

En bij *bewegen beleven – betrokkenheid bij de les als groepsgebeuren* staat nog:

- 8 Omgaan met regels.
- 9 Zelfstandig deelnemen.

In beide basisdocumenten staan dus veel overeenkomstige aspecten van bewegen regelen. Veel leraren besteden in hun lessen al aandacht aan deze doelen, maar voor het maken van nieuwe kerndoelen zijn belangrijke keuzes wat je hiervan aan alle leerlingen moet leren, en voor de uitwerking daarvan op welke manier de leerlingen het zich eigen maken en op welke wijze dit terugkomt in de lessen bewegingsonderwijs. En daarnaast is natuurlijk de vraag of leerlingen die in de lessen laten zien dat ze bepaalde vaardigheden op het gebied van bewegen regelen goed kunnen toepassen dit ook (kunnen) toepassen in verbanden buiten school.

In de kerndoelen wordt beschreven wat alle leerlingen moeten leren. In de huidige kerndoelen basisonderwijs en obvo is bewegen regelen

globaal beschreven. Hierdoor kan niet geconcludeerd worden welke regelende taken de leerlingen precies moeten kunnen en op welk niveau. Als de regelende taken worden uitgesplitst zoals in de basisdocumenten, wordt duidelijker welke vaardigheden de leerlingen op enig niveau onder de knie kunnen zien te krijgen.

Twee voorbeelden:

Hulpverlening bij een bewegingsactiviteit

Moeten alle leerlingen steun kunnen geven bij een balanceractiviteit, een goed getimede klemgreep kunnen aanleggen bij iemand die een wendsprong over de kast maakt, of een spreidsprong over de bok, of een salto? Hoeveel tijd hebben leerlingen nodig om dit goed te leren zodat zij zelf voor veiligheid kunnen zorgen?

Scheidsrechteren

Moeten alle leerlingen een spel kunnen leiden met de schoolregels of ook met de regels van de sport? Moeten alle leerlingen verschillende sportspelen kunnen leiden? Als je een klasgenoot ziet scheidsrechteren, leer jij dan als deelnemer aan de activiteit ook wat over scheidsrechteren? Hoe vaak moet je een spel leiden voor je het goed onder de knie hebt?

Nieuwe kerndoelen

Kortom: met het bestuderen van de kerndoelen zijn niet alle vragen beantwoord over wat (alle) leerlingen dan moeten leren. Wordt dat

anders met de nieuwe kerndoelen? Dat moet nog blijken, want dat hangt sterk samen met de wijze waarop die nieuwe kerndoelen worden beschreven.

Het ontwikkelteam (OT) Bewegen & sport van Curriculum.nu heeft als input voor nieuwe kerndoelen zogenaamde bouwstenen beschreven, ook voor Bewegen regelen¹. Het OT schrijft:

Leerlingen leren bij bewegen en sport hoe ze met elkaar een beweegactiviteit kunnen opstarten, op gang houden en afronden. Dit zorgt ervoor dat leerlingen ook buiten de lessen bewegen en sport beweegactiviteiten en bewegen kunnen opstarten, op gang houden en afronden. Onderdelen binnen deze bouwsteen zijn het inrichten, aanpassen en opruimen van beweegarrangementen, maar ook welke regels en afspraken nodig zijn om een beweegactiviteit uit te kunnen voeren. De leerlingen leren regelende rollen te vervullen zoals hulpverleners, instrueren, organiseren en ontwerpen, coachen en begeleiden.

De opbouw van de doorlopende leerlijn kent vier aspecten, namelijk de omgang met het materiaal en het arrangement, het toepassen van regels en afspraken, het begeleiden van het bewegen en het begeleiden van beweegactiviteiten.

Materiaal & Arrangementen:

- een arrangement inrichten en aanpassen met materiaal.

Regels & Afspraken:

- van eenvoudige naar complexe beweegactiviteiten regelen
- van samen met anderen naar alleen beweegactiviteiten regelen
- van aangereikte regels en afspraken toepassen naar zelf regels afspreken en aanpassen.

Begeleiden van bewegen:

- van minder naar meer risicovolle activiteiten hulpverleners.

Begeleiden van beweegactiviteiten:

- van een enkel aandachtspunt op het gebied van instrueren, ontwerpen, organiseren en leiding geven (coachen/begeleiden, jureren/scheidsrechters) in een eenvoudige beweegactiviteit naar meerdere aandachtspunten om op te begeleiden, functioneren in meerdere rollen, in complexere beweegactiviteiten.

Daarbij spelen de volgende brede vaardigheden een rol:

Communiceren:

- communiceren over gebruik van regels en afspraken binnen een beweegactiviteit
- op een gepaste manier aanwijzingen geven zodat de ander beter gaat bewegen
- de bedoeling van een beweegactiviteit aan medeleerlingen uitleggen.

Samenwerken:

- met elkaar de beweegactiviteit opstarten, op gang houden en afronden
- samen tot afspraken komen om de beweegactiviteit uit te kunnen voeren
- met elkaar verdelen van taken en rollen.

Met de leeftijd neemt de complexiteit van de activiteiten waarbij deze regelende taken moeten worden gedaan toe en kunnen leerlingen deze taken steeds zelfstandiger doen.

Een paar voorbeelden

Regels & afspraken:

In de onderbouw van het PO leren leerlingen

- *aangereikte regels toepassen in arrangementen.*

In de onderbouw van het VO leren leerlingen:

- *zelfstandig regels afspreken voor een goed verloop van de activiteit*
- *regels aanpassen als de activiteit niet goed loopt of niet interessant meer is*
- *afspraken maken over het verdelen van rollen en taken om de activiteit op te starten en op gang te houden.*

Begeleiden van beweegactiviteiten

In de onderbouw van het PO betekent dat:

- *een eenvoudige beweegactiviteit begeleiden aan de hand van een enkelvoudige taak*

In de onderbouw van het VO is dat:

- *eenvoudige leidinggevende rollen vervullen zoals (hulp)scheidsrechter, (hulp)instructeur, (hulp) coach, et cetera*
- *eenvoudige jury-activiteiten uitvoeren*
- *eenvoudige beweegactiviteiten ontwerpen en organiseren.*

En in de bovenbouw van het voortgezet onderwijs?

Voor de bovenbouw van het VO heeft het OT slechts globale aanbevelingen gedaan. De examenprogramma's voor de bovenbouw van het VO worden -zoals het er nu uitziet- ook pas vernieuwd nadat eerst de kerndoelen zijn vernieuwd. Die aanbevelingen zijn als volgt.

Voor het gemeenschappelijke vak voor alle leerlingen in de bovenbouw van alle sectoren:

- Bied leerlingen de kans zich te verdiepen in het zelf aanpassen van arrangementen en afspraken bij beweegactiviteiten aan de eigen wensen en doelen van de deelnemers.
- Het onderling verdelen en vervullen van regelende taken - die horen bij de beweegactiviteiten die in de lessen centraal staan - is daar een onderdeel van. Geef leerlingen de kans om te kiezen in welke regelende rollen en taken zij zich willen verdiepen.

Voor het keuze-examenvak LO2 in de bovenbouw van het vmbo (GT/TL) en het keuze-examenvak BSM in de bovenbouw van havo en vwo:

- Het regelen van bewegen staat hier vooral in dienst van het begeleiden van beweegactiviteiten voor anderen. De verdieping is gericht op kennis en vaardigheden om de activiteiten die begeleid worden beter te laten verlopen, in overeenstemming met de bedoelingen en de context van de activiteit en daarbij de veiligheid te bewaken.
- Het is gewenst dat leerlingen zich ontwikkelen in meerdere regelende rollen. Daarbij kunnen zij wel keuzes maken t.a.v. de situatie waarin zij die kunnen laten zien.

Essentieel is aandacht voor het voorbereiden, verzorgen en evalueren van (een deel van) een les en/of beweegactiviteiten in andere contexten. Het laten opdoen van ervaring in een stage of externe opdracht hoort daarbij uitdrukkelijk tot de mogelijkheden.

Wat opvalt is dat het taalgebruik van het OT veel overeenkomsten vertoont met dat uit de basisdocumenten.

Het OT benadrukt dat ook voor bewegen regelen elke leerling op zijn eigen niveau en kwaliteiten moet worden aangesproken en niet alle leerlingen dezelfde taken krijgen. Het OT formuleerde namelijk als een belangrijke grote opdracht (of essentie van het leergebied) *Bewegen op eigen niveau.*

Op basis van deze bouwstenen is niet te verwachten dat er in de nieuwe kerndoelen echt andere vaardigheden gevraagd worden op het gebied van bewegen regelen. Niemand hoeft te wachten tot de nieuwe kerndoelen om aan de slag te gaan met bewegen regelen.

¹ <https://www.curriculum.nu/voorstellen/bewegen-sport/>

Marco van Berkel en Berend Brouwer zijn leerplanontwikkelaar bij SLO, het Nationaal Expertisecentrum Leerplanontwikkeling.

Contact

b.brouwer@slo.nl

Foto

Anita Riemersma

Kernwoorden

reguleren, kerndoelen, Curriculum.nu